

KONIEC OSMANSKEJ MOCI V UHORSKU

Po páde Nových Zámkov, ktoré sa dostali do osmanskej moci v roku 1663, musel cisársky dvor vo Viedni v dôsledku straty tamojšej protiosmanskej pevnosti postaviť novú. Za nové miesto fortifikácie vybrali pozemky v rámci hlohovského panstva. Pevnosť aj s mestom, ktoré tam následne vzniklo spojením tamojších dvoch obcí – Verešvár (Červeník) a Ujfalú (Nová Ves) – dodnes nesie meno po vtedajšom panovníkovi Leopoldovi. Po obsadení Nových Zámkov Osmanmi vytvorili nový pašalík, ktorý tu mal svoje centrum. Pod správu tohto pašalíku patrili aj južné obce hornej Nitry až po Oslany, prípadne Nováky. Navonok by sa mohlo zdať, že moc Osmanskej ríše bola nezastaviteľná. Skutočnosť je však iná. Úpadok údernosti Vysokej Porty už bol citeľný dlhú dobu. Len vďaka jej vnútorným mechanizmom nebol taký rýchly. Keďže sultáni potrebovali eliminovať vplyv vlastnej aristokracie, neraz aj príslušníkov svojej rodiny, uprednostňovali a podporovali jedincov či celé skupiny v ich spoločenskom vzostupe (napr. janičiari). Táto prax umožňovala schopným jedincom bez ohľadu na ich pôvod urobiť úspešnú kariéru (aj z pastiera oviec sa mohol stať veľkovezír). Napriek tomu bol úpadok, aj keď pomalší, nezastaviteľný. Rápidne sa karta obrátila v neprospech Osmanov po neúspešnom obliehaní Viedne 12. septembra 1683, ktoré znamenalo absolútny krach dve desaťročia trvajúcej expanzívnej politiky veľkovezírov z rodu Köprülü a ich príbuzného **Kara Mustafu**.

Dôležitým spúšťačom vojny bola situácia v Uhorsku, konkrétne problém novozámockej provincie, ktorá sa stala predmetom konfliktov medzi Osmanmi a Viedňou. Koncom marca 1683 vyrazila z Edirne asi 180 000 osmanská armáda so sultánom **Mehmedom IV.** a veľkovezírom Karom Mustafom. Do Stoličného Belehradu prišli 25. júna 1683, kam dorazil aj tatársky chán **Murad Gerey**. Na tomto mieste malo údajne padnúť rozhodnutie o útoku na Viedeň. Pôvodný zámer bol obliehať Komárno a Győr. Osmanská armáda dorazila k Viedni 14. júla 1683. O niekoľko dní neskôr utrpel Tököli s osmanskými spojencami porážku pri Bratislave. Začiatkom augusta 1683 vypálili kuruci a Osmanmi Trnavu. Koncom augusta však osmanské vojská pri Bisambergu opätovne boli porazené. Tököli, vodca protihabsburského

Cisár a uhorský kráľ Leopold I. Habsburský (1655 – 1705)

povstania majúceho podporu Osmanov, zanechal pustošenie a odišiel na západné Slovensko. V tom čase sa blížili poľské vojská **Jána III. Sobieskeho** a rovnako prichádzali ríšske vojská. Spoločne sa stretli 31. augusta 1683 neďaleko Tullnu. Viedeň musela odražať jeden útok za druhým. Začiatkom septembra 1683 sa rozpúťali boje v podzemných chodbách. Osmanským mínerom sa podarilo vyhodit' pravú stranu Hradnej bašty a na viacerých miestach preniknúť podzemím pod mestské hradby. Spojenecké vojská dorazili 11. septembra a zaujali pozície na vrchu Kahlenberg. V skorých ranných hodinách 12. septembra 1683 sa začal útok. Osmanské vojská boli porazené. Spojenecké vojská postupovali ďalej do Uhorska. Prešli Dunaj pri Bratislave, potom cez Žitný ostrov ku Komárnu. Odtiaľ vyrazili, aby zaútočili na Ostrihom a po ľavom brehu Dunaja smerovali k Pešti. V druhej bitke pri Štúrove 9. októbra 1683 utrpeli Osmani ďalšiu porážku. Tým sa vytvorili pre spojenecké vojská predpoklady na dobytie Ostrihomu, ktorý bol pre Osmanov strategickým na udržanie Nových Zámkov. Spojenci obkľúčili ostrihomskú pevnosť 27. októbra 1683. Obrancovia kapitulovali pod podmienkou slobodného odchodu. Než nastala zima, spojenci sa zmocnili Papy, Taty, Vesprímu a Levíc. Cisárovi sa v Linzi 5. marca 1684 podarilo podpísať spojeneckú zmluvu s Benátkami s finančnou podporou pápeža. Vznikla Svätá liga. V roku 1684 cisárske vojská dobyli Vyšehrad, Vacov a Pešť. Po neúspešnom obliehaní Budína cisárski spojenci obrátili pozornosť na Nové Zámky, ktoré boli stále v osmanských rukách a po predchádzajúcom roku sa ocitli územne izolované. Novozámocká pevnosť padla 19. augusta 1683. Tri dni predtým utrpela osmanská armáda porážku pred Ostrihomom. V júni 1686 začalo obliehanie Budína. Po dvoch mesiacoch krvavých bojov 2. septembra 1686 cisárske vojská dobyli Budín, ktorý bol centrom osmanskej moci. Na konci roka 1687 vytlačil. Osmanov z Jágru, Solnoku a Veľkého Varadína. V nasledujúcich rokoch žala cisárska armáda jeden úspech za druhým. Po bitke pri *Hársány v roku 1687* – ktorá býva označovaná ako *druhá bitka pri Moháči* – utrpela osmanská armáda katastrofálnu porážku. V roku 1688 padol aj Belehrad. V moci Habsburgovcov už bolo celé Sedmohradsko, Potisie a Slavónia. Porážky osmanskej armády pri Slankameni (1691) a pri Zente (1697) viedli k rokovaniu v Srijemských Karloviaciach v roku 1698. Tzv. karlovický mier bol podpísaný v roku 1699, na základe ktorého Habsburgovci získali temer celé územie Uhorska, ovládané Osmanmi. Výnimku tvoril iba temešvársky ejálet.

Otázka 1: Ktoej bitke sa zvykne hovoriť „druhá bitka pri Moháči“ a kedy sa odohrala?

Otázka 2: Ako sa volal vodca protihabsburského stavovského povstania, ktorého podporovali v boji aj Osmani?